

PÄÄTÖS 1366/66/2005

Vähemmistövaltuutettu oli virkansa puolesta tehnyt B:n asiassa hakemuksen syrjäntälautakunnalle. Hakijan mukaan kyse oli Espoon kaupungin sosiaaliviranomaisten toiminnasta B:n alaikäisten lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen sekä lastensuojeluun liittyvissä asioissa. B oli eronnut lastensa äidistä vuonna 2002. B koki, että sosiaaliviranomaisten toiminta pitkään jatkuneessa tilanteessa oli ollut asenteellista, puolueellista ja syrjivää.

B oli toimittanut 3.5.2004 vähemmistövaltuutetulle kantelun Espoon kaupungin sosiaaliviranomaisten toiminnasta otsakkeella ”Minuun kohdistuva asenteellisuus, puolueellisuus, syrjintä ja rasistinen kohtelu”.

Asian siirto lääninhallitukselle

Kantelukirjelmän saavuttua vähemmistövaltuutetulle kävi ilmi, että B oli kannellut samaan asiaan liittyen myös Etelä-Suomen lääninhallitukselle Espoon sosiaaliviranomaisten toiminnan johdosta. Monitahoisen ja -vaiheisen asiakokonaisuuden käsittelyn kannalta vähemmistövaltuutettu siirsi B:n kantelun myös etnistä syrjintää koskevan väitteen osalta Etelä-Suomen lääninhallituksen arvioitavaksi.

Etelä-Suomen lääninhallituksen päätökset

Lääninhallitus oli antanut asiassa kaksi päätöstä: 25.10.2004 ja 21.1.2005. Lääninhallitus näki Espoon kaupungin viranomaisten toiminnassa useita puutteita. Se totesi päätöksensä perusteluissa 21.1.2005, että kantelun tehneellä B:llä oli ollut aihetta tyytymättömyyteen viranomaisen toiminnassa tapahtuneiden virheiden johdosta.

B:n yhteydenotot vähemmistövaltuutettuun

Lääninhallituksen päätöksen jälkeen B otti yhteyttä vähemmistövaltuutettuun ja katsoi, ettei lääninhallitus ollut käsitellyt syrjintään liittyviä seikkoja. Vähemmistövaltuutettu antoi asiassa lausunnon 23.2.2005, jossa käsiteltiin Espoon kaupungin sosiaaliviranomaisia kohtaan esitettyjä syrjintäepäilyjä.

B kertoi tavanneensa sosiaaliviranomaisia neuvottelussa. Tapaamisessa oli käyty läpi viranomaisen jakama päiväämätön ja allekirjoittamaton paperi otsikolla ”Yhteistapaaminen B:n kanssa 28.2.2005”. Asiakirjasta ei ilmene sen laatijaa. Siinä oli referoitu Etelä-Suomen lääninhallituksen 21.1.2005 antamaa päätöstä ja listattu Espoon sosiaali- ja terveystoimen vastauksia. Näissä vastauksissa todettiin miten vastaavanlaisissa tapauksissa tullaan jatkossa toimimaan. B:n osalta todettiin, että hänen epäluottamuksensa vuoksi perheen asioiden hoito siirretään Espoon kaupungin toiseen sosiaalitoimistoon 1.3.2005. B:n osakseen saamaan kohteluun paperissa ei oltu otettu kantaa.

B ilmoitti vähemmistövaltuutetulle, että ensimmäinen tapaaminen uusien sosiaaliviranomaisten kanssa oli sovittu pidettäväksi 13.5.2005. Tapaamisen jälkeen B kertoi, ettei tilanne sujunut toivotulla tavalla. Hän koki, että työntekijöillä oli tapaamisessa vahva ennakoasenne. B:n tukihenkilö oli mukana tapaamisessa ja toimitti vähemmistövaltuutetulle tapahtumakuvauksen. B:n olisi pitänyt kärjäoikeuden päätöksen mukaisesti saada tavata lapsiaan viikonloppuna. Sosiaalityöntekijä oli kuitenkin ilmoittanut puhelimitse, että lapset on kiireellisesti huostaan otettu ja sijoitettu äidilleen 19.5.2005. Poliisin väliaikaismääräyksellä B oli myös määrätty lähestymiskielloon. Syynä menettelyihin oli B:n käsityksen mukaan lasten äidin B:hen kohdistamat väkivaltaväitteet. B:tä ei oltu kuultu ennen viranomaistoimenpiteitä.

Helsingin hovioikeus antoi lasten huoltajuutta koskevan päätöksen 8.6.2005. Hovioikeus ei muuttanut kärjäoikeuden päätöstä, vaan lasten huoltajuus määrättiin äidille. Lapsille vahvistettiin laaja tapaamisoikeus isäänsä B:hen.

Lasten kiireellisen huostaanoton ja B:lle määrätyn lähestymiskiellon vuoksi B kertoi tavanneensa lapsensa viimeksi huhtikuun lopulla 2005. B koki, että sosiaaliviranomaisten ja äidin yhteistoimin lapset olivat kärjäoikeuden ja hovioikeuden päätösten vastaisesti eristetty isästään.

Hakijan perustelut:

Hakija kiinnitti huomiota siihen, että sosiaalihuollon asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa oli otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

Hakijan mukaan Espoon kaupungin sosiaaliviranomaisten toiminnassa oli tullut esiin ainakin neljä seikkaa, jotka synnyttivät oletettaman syrjinnästä:

Asennoituminen ja kohtelu

Hakijan mukaan Etelä-Suomen lääninhallituksen päätöksestä 21.1.2005, vähemmistövaltuutetun lausunnosta 23.2.2005 sekä eräistä muista seikoista ilmeni, että B oli joutunut epäsuotuisan kohtelun kohteeksi.

Hakijan mukaan työkeän, asenteellisen ja aggressiivisen kohtelun lisäksi huomiota herätti se, ettei tapaamisissa oltu huolehdittu tulkkauksesta ja että kielestä oli tehty vallankäytön väline maahanmuuttaja-asiakkaan kanssa asioitaessa. Espoon sosiaalipalvelutoimisto oli tapaamisessa 10.6.2005 myös esittänyt, että puutteellisesti suomea puhuvan ja

kirjoittavan B:n asiointi sosiaalityöntekijöiden kanssa rajoitettaisiin ainoastaan kirjallisesti tapahtuvaksi.

B:n tukihenkilön kertoman perusteella myös B:n kulttuurista taustaa ei oltu ymmärretty tai sitä ei oltu haluttu ymmärtää. Kulttuurisia seikkoja kuten muslimitaustasta johtuvia kasvatustapoja oli käännetty eri tilanteissa B:tä vastaan kun viranomaiset olivat pyrkineet perustelemaan näkemystään B:n harjoittamasta väkivallasta.

Hakijan mukaan viranomaisten toiminta antoi viitteitä myös tarkoitushakuisuudesta, josta hakija toi esiin Espoon sosiaalipalvelutoimiston pyrkimyksen vaikuttaa lasten huoltajuutta koskeneeseen tuomioistuinkäsittelyyn. Sosiaalipalvelutoimisto otti lapset kiireellisesti huostaan ja sijoitti heidät äidille kärjäoikeuden käsittelyn yhteydessä joulukuussa 2003. Samassa yhteydessä sosiaalityöntekijät lähettivät kärjäoikeudelle omatoimisesti lausunnon, jossa myös oli otettu kantaa siihen, millainen kärjäoikeuden ratkaisun tulisi olla. Hakijan mukaan lausuntojen antaminen kuului sosiaalitoimen tehtäviin ainoastaan tuomioistuimen pyynnöstä. Myöhemmin Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta kumosi sosiaalipalvelutoimiston tekemät huostaanottoa ja yhteydenpidon rajoittamista koskevat päätökset. Myös lääninhallitus piti päätöksessään 21.1.2005 huostaanoton perusteita hyvin kiistanalaisina.

Hakijan mukaan edellä esitetystä huolimatta Espoon sosiaalitoimisto toteutti uudestaan lasten kiireellisen huostaanoton 19.5.2005 hovioikeuden käsittelyn yhteydessä. Lapset sijoitettiin äidilleen ja heidän isälleen B:lle haettiin poliisilta väliaikainen lähestymiskielto.

Kuulematta jättäminen

Hakijan mukaan vuosia jatkuneen prosessin eri vaiheissa sosiaaliviranomaiset olivat toistuvasti jättäneet B:n kuulematta tilanteissa, joissa hänellä olisi ollut oikeus tulla kuulluksi. Näin tapahtui esimerkiksi lasten ensimmäisen kiireellisen huostaanoton yhteydessä vuonna 2003. Etelä-Suomen lääninhallitus kiinnitti päätöksessään viranomaisten huomiota asianosaisen oikeuteen tulla kuulluksi. Vähemmistövaltuutettu puolestaan katsoi lausunnossaan, että huostaanottopäätöksen tiedoksiantotilanne kokonaisuudessaan synnytti olettaman etnisestä syrjinnästä.

Hakijan mukaan edellä esitetystä huolimatta B jätettiin jälleen kuulematta lasten toista kiireellistä huostaanottoa valmisteltaessa toukokuussa 2005. Viranomaiset järjestivät kuulemistilaisuuden kolmen viikon kuluttua huostaanotosta, mutta kyseistä tapaamista B ja hänen tukihenkilönsä kritisoivat voimakkaasti. Tukihenkilön mukaan tilaisuus käytettiin pääasiassa viranomaisten käsitysten esittelyyn.

Väkivaltaväitteet

Hakijan mukaan vanhempien pitkittyneessä konfliktissa oli toistuvasti noussut esille väitteitä lapsiin kohdistuvasta väkivallasta. Perhekriisi kärjistyi helmikuussa 2002 kun äiti

lähti lasten kanssa turvakotiin perusteenaan B:n väkivaltaisuus. Äidin kertomuksen perusteella B:tä ei otettu sosiaalitoimiston perheneuvolan asiakkaaksi. Sen sijaan B ohjattiin häntä edes tapaamatta Espoossa toimivaan Lyömätön Linja ry:hyn, joka toteuttaa väkivallan katkaisu- ja ehkäisytyötä väkivaltaa käyttäneiden miesten parissa. Päätöksessään 8.6.2005 Helsingin hovioikeus totesi B:n entisen aviopuolison ilmoituksen helmikuussa 2002 B:n väkivaltaisuudesta olleen ilmeisen perätön väite.

Hakijan mukaan väitettyä väkivaltaisuutta ei näytetty toteen, mutta siitä huolimatta sosiaaliviranomaiset toimivat edelleen omaksumiensa käsitysten pohjalta. Näin tapahtui viimeksi 19.5.2005 kun lapset otettiin kiireellisesti huostaan ja B:lle haettiin lähestymiskieltoa. B:tä ei asiassa kuultu.

Hakija katsoi, että sosiaaliviranomaiset ovat jättäneet huomiotta B:n tekemät lastensuojeluilmoitukset äidin väkivaltaisuudesta. Sosiaaliviranomaisten lausunnossa 6.6.2005 isän tekemät ilmoitukset leimattiin ”jatkuviksi, lukuisiksi, perättömiksi ilmoituksiksi” ja kutsuttiin isän toimittamaa aineistoa ”ns. asiantuntijoiden” lausunnoiksi.

B:n kokemuksen mukaan kyse on ollut sosiaaliviranomaisten asenteellisesta suhtautumisesta ja syrjivistä toimintatavoista. Samanlaisen käsityksen viranomaistoiminnasta oli muodostanut myös B:n tukihenkilö.

B:n leimaaminen

Hakijan mukaan viranomaisten B:hen kohdistamat väitteet väkivaltaisuudesta sekä yhteistyö äidin kanssa olivat olleet omiaan synnyttämään B:ssä epäluottamusta viranomaisia kohtaan. B oli leimattu yliaktiiviseksi ja viranomaisten toimintaa häiritseväksi.

Hakijan mukaan kyseessä olivat viranomaisten toimenpiteet, joihin B oli katsonut olevansa pakotettu reagoimaan yhä vahvemmin. Perhekeskuksen lausunnosta ilmeni, etteivät sosiaalityöntekijät edelleenkään nähneet omissa toimissaan virhettä (kiireellinen huostaanotto 15.12.2003), vaikka toimintaa olivat kritisoineet lääninhallitus ja vähemmistövaltuutettu.

Hakijan mukaan B oli hakenut oikeuksiaan ja tukea erittäin voimakkaasti ja aktiivisesti. B:n asema ja asian suuren henkilökohtaisen merkityksen takia hänen toimintaansa voitiin pitää täysin ymmärrettävänä.

Hakijan mukaan asiassa oli esitetty vahvoja viitteitä siitä, että Espoon kaupungin sosiaaliviranomaiset olivat toiminnallaan asettaneet B:n epäsuotuisaan asemaan. Vaikka viranomaisten asiassa esittämä tavoite lasten asemasta oli hyväksyttävä, eivät tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot olleet asianmukaisia taikka oikeasuhteisia.

Hakijan lisäselvitys:

Hakija kertoi toimittamassaan lisäselvityksessä, että vähemmistövaltuutetun syrjintälautakunnalle tekemän hakemuksen jälkeen asiassa oli tapahtunut seuraavaa:

Espoon käräjäoikeus kumosi 16.6.2005 B:lle asetetun väliaikaisen lähestymiskiellon entisen vaimon suojaksi ja hylkäsi vaatimuksen väliaikaisen lähestymiskiellon määräämisestä lasten suojaksi.

Espoon sosiaalitoimi teki 16.6.2005 uudet päätökset lasten huostaanotosta.

Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta kumosi 21.6.2005 sosiaali- ja terveystoimen toukokuussa tekemät päätökset lasten kiireellisestä huostaanotosta.

Espoon sosiaali- ja terveyslautakunta hylkäsi 21.6.2005 sosiaali- ja terveystoimen päätösehdotukset yhteydenpidon rajoittamisesta.

Espoon sosiaali- ja terveystoimi teki 11.7.2005 uudet päätökset yhteydenpidon rajoittamisesta.

Hakija katsoi, että vaikka sosiaalilautakunta kumosi 21.6.2005 päätökset toukokuussa 2005 tehdystä kiireellisestä huostaanotosta, jatkui lasten huostaanotto sosiaalitoimen 16.6.2005 tekemillä uusilla huostaanottopäätöksillä.

Hakijan mukaan heinäkuussa 2005 lasten olisi pitänyt päästä viettämään kesälomaa isän kanssa, mutta lomavietto estyi sosiaali- ja terveystoimen tehtyä 11.7.2005 uudet päätökset myös yhteydenpidon rajoittamisesta.

Hakijan mukaan Helsingin hovioikeuden vahvistama lasten laaja tapaamisoikeus isään ei ollut toteutunut. Vaikka käräjäoikeus ja sosiaali- ja terveyslautakunta olivat systemaattisesti kumonnet tai hylänneet kaikki sosiaali- ja terveystoimen tekemät päätökset tai hakemukset, teki sosiaali- ja terveystoimi hakijan mukaan toistuvasti uusia päätöksiä, joilla estettiin lasten ja isän yhteydenpito ja tapaamiset.

Hakijan mukaan B oli kertonut saaneensa tavata lapset viimeksi huhtikuussa 2005. Hakija katsoi, että Espoon sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten B:hen kohdistama epäsuotuisa kohtelu ja syrjintä jatkuu edelleen ja että se on pitkittyessään muuttunut myös arvovaltakysmykseksi.

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vastaus:

Syrjintälautakunta pyysi Espoon kaupungilta vastausta vähemmistövaltuutetun hakemukseen 25.7.2005 mennessä. Vastaus ei saapunut määräaikaan mennessä.

Syrjintälautakunta pyysi 16.8.2005 Espoon kaupungilta vastausta vähemmistövaltuutetun syrjintälautakunnalle 15.8.2005 toimittamaan B:tä koskevan hakemuksen lisäselvitykseen 5.9.2005 mennessä. Vastausta ei saatu Espoon kaupungilta määräaikaan mennessä. Syrjintälautakunta lähetti 12.9.2005 Espoon kaupungille kehotuksen antaa vastauksensa viipymättä.

Espoon kaupunki sai pyynnöstään syrjintälautakunnalta vastauksen antamiseen lisäaikaa 10.10.2005 asti.

Vastauksenaan Espoon perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja on kirjoittanut hakijan esittämiin neljään seikkaan; asennoituminen ja kohtelu, kuulematta jättäminen, epäilyt lapsiin kohdistuvasta väkivallasta sekä B:n leimaaminen, seuraavaa:

Espoolla oli vastaajan mukaan suurena muuttovoittokuntana pitkä kokemus maahanmuuttajatyöstä ja yleensä muista kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa työskentelystä. Espoon sosiaalityöntekijät ovat saaneet vuosien varrella paljon koulutusta eri kulttuuritaustaisten ihmisten kohtaamisesta eikä yksikään työntekijä ole voinut välttyä työssään kohtaamasta maahanmuuttajia.

Vastaaja totesi suhtautuvansa syrjintäkysymykseen erittäin vakavasti. Vastaajan mukaan sosiaalityöntekijöiden ammattikunnassa ihmisten tasavertainen kohtelu liittyy jo humanistiseen peruskoulutukseen ja eettiset kysymykset ovat jatkuvana osana ammattikunnan täydennyskoulutusta.

Vastaajan mukaan B:n ja hänen perheensä kanssa oli työskennelty niin moni espoolainen sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijä, että oli täysin kestävä väittämä, että he kaikki olisivat toimineet syrjivästi, puolueellisesti ja asenteellisesti. Lastensuojelupäätökset ovat vaikeita ja niissä perheen ja sosiaalityöntekijän näkemykset asettuvat usein vastakkain kuten B:n tapauksessa, mutta se ei tarkoita, että häntä olisi syrjitty kulttuuritaustansa vuoksi. B:n tapauksessa näkemysristiriitaa oli vastaajan mukaan syntynyt lasten edun huomioimisesta ensisijaisena. Sosiaalityössä on korostettu lasten oikeutta vanhempiinsa eikä päinvastoin.

Vastaajan mukaan B:n ja hänen perheensä asioita on ennen lääninhallituksen 21.1.2005 tekemää päätöstä hoidettu sosiaali- ja terveyskeskusten alueella 2002-2005 ja 1.3.2005 alkaen toisessa perhekeskuksessa.

Vastaaja totesi, että lääninhallituksen 21.1.2005 päätöksen jälkeen helmikuussa 2005 perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja ja sosiaalityön esimiehet, perheneuvolan psykologi, lakimies ja sosiaali- ja terveyslautakunnan puheenjohtaja tapasivat B:n hänen tukihenkilöidensä kanssa. Tapaamisessa käytiin läpi lääninhallituksen päätös ja päätökseen sisältyvät huomautukset Espoon sosiaaliviranomaisten työskentelyn virheistä ja niiden merkitys perheen kanssa työskentelyssä sekä kuultiin B:tä ja hänen tukihenkilöitään asiassa. B toi esille tässä tilaisuudessa ja toistuvasti ennen sitä totaalisen

epäluottamuksensa työntekijöihin ja vaati perheensä asioiden hoitamisen siirtämistä toiselle alueelle.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja päätti B:n vaatimuksesta ja arvioituaan jatkotyöskentelyn edellytyksiä siirtää perheen asioiden hoitamisen toiseen toimistoon 1.3.2005 alkaen.

Vastaajan mukaan perhekeskuksen päällikkö, johtava sosiaalityöntekijä ja sosiaalityöntekijät lähtivät työskentelyssään erityisesti avoimesta vuorovaikutuksesta, kuuntelusta ja rehellisestä keskustelusta B:n kanssa. Hänen kanssaan oli mm. sovittu erilaisista erityisistä käytännöistä ja toimintatavoista, jotta hänen luottamustaan sosiaalitoimen työskentelyyn saadaan rakennettua. Vastaajan mukaan työntekijät joutuivat hyvin pian huomaamaan, että B:n taholta kohdistuu epäily kaikkeen työntekijöiden toimintaan tai lausumaan.

Vastaajan mukaan B:llä on ollut tapana asiakkuuden alusta lähtien tuottaa ja toimittaa runsaasti kirjallista materiaalia eri puolille organisaatiota. B on vedonnut luottamuspulaan perustason sosiaaliviranomaisia kohtaan ja ottanut paljon yhteyksiä sosiaali- ja terveystoimen johtoon, eri tason esimiehiin, hallinnon työntekijöihin ja luottamushenkilöihin. Edellä mainittujen tahojen edustajat ovat tavanneet B:tä ja kuulleet häntä sekä ottaneet vastaan kirjallista materiaalia. Puhelinyhteydenotoissa ja tapaamisissa B on tuonut esille hyvää suhdettaan lapsiinsa sekä todisteita puutteista äidin kyvyssä huolehtia lapsista.

Vastaajan mukaan B:n lapset otettiin lastensuojelulain edellytysten vallitessa huostaan kesäkuussa 2005. Tämä oli välttämätöntä lasten fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin takia.

Vastaajan mukaan tämän lisäksi käräjäoikeus on elokuussa 2005 määrännyt B:lle lähestymiskiellon. Muun muassa näiden toimenpiteiden johdosta B kokee joutuneensa epäsuotuisan ja asenteellisen kohtelun kohteeksi. Nämä toimenpiteet on tehty lasten edun näkökulmasta eikä niitä voida pitää epäasiallisina tai suhteettomina. Lasten etu oli vastaajan mukaan asetettava ensisijaiseksi tavoitteeksi.

Vastaajan mukaan B:tä oli ennen päätöksentekoa kuultu lain edellyttämällä tavalla. Huostaanoton aikana sosiaalitoimi oli pyrkinyt aktiivisesti sopimaan tapaamisista B:n ja hänen lastensa kanssa. Tapaamiset eivät kuitenkaan ole onnistuneet lasten vastustuksen vuoksi. Sekä sosiaalityöntekijät että muut asiantuntijat ovat vastaajan mukaan yksimielisiä siitä, että isän ja lasten tapaamiset on tärkeä saada toteutumaan. Lasten voimakkaan vastustuksen vuoksi isälle oli ehdotettu tapaamisten käynnistämistä ensin tapaamispaikassa ja vähitellen normaalisti isän kotona tapaamisviikonlopuin. Ainakin kolmea eri tapaamispaikkavaihtoehtoa oli tarjottu isälle ja hän on ollut ensin suostuvainen tapaamisten käynnistämiseen tällä tavoin, mutta asianajajansa neuvosta kieltäytynyt sittemmin jyrkästi tällaisesta järjestelystä. Sosiaalityöntekijät olivat vastaajan mukaan

järjestäneet isän ja lasten tapaamiset isän toivomalla tavalla "puolueettomalla maaperällä". Näihin tapaamisiin isä ei ollut asianajajansa neuvosta suostunut.

Vastaajan mukaan B:n asenne sosiaalitoimen työskentelyyn on ollut hyvin negatiivista riippumatta tehdyistä päätöksistä. B:n kanssa neuvottelemisen on ollut usein vaikeaa hänen käytöksensä takia. Puolueettomuuteen, päätösten perusteluihin, kuulemiseen, tulkin käyttöön, toimenpiteiden juridiseen oikeellisuuteen oli vastaajan mukaan kiinnitetty erityistä huomiota.

Vastaajan mukaan B:n hyvästä suomenkielestä huolimatta, tapaamisiin oli pyritty järjestämään mahdollisuuksien mukaan ranskankielen tulkki. Kaikissa tapaamisissa tulkkia ei ole vastaajan mukaan ollut. Sosiaalityöntekijöillä on hyvä englannin kielen taito ja B on käyttänyt asioidessaan myös englantia, jonka hallitsee hyvin.

Vastaajan mukaan kantelussa on asetettu kyseenalaiseksi B:n kulttuuritaustan huomioiminen asiointissa. Kantelussa esitetään, että B:n muslimitaustasta johtuvia kasvatustapoja ei ole ymmärretty ja näillä viranomaiset ovat pyrkineet perustelemaan väkivaltaa ja manipulointia. Tämän ei kuitenkaan vastaajan mukaan voida sanoa perustuvan ymmärtämättömyyteen, koska näitä keinoja ei voida pitää asianmukaisina eikä hyväksyttävänä kasvatustapoina.

Vastaajan mukaan B:n epäilyyn syrjinnästä oli suhtauduttu vakavasti ja asiasta oli keskusteltu paljon sosiaalityöntekijöiden ja esimiesten kanssa. Luottamusta isään pyrittiin rakentamaan myös yhden mies-sosiaalityöntekijän ja mies-psykologin kautta. Työntekijöiden sukupuolella ei ole ollut vaikutusta luottamuksen rakentumiselle.

Vastaajan mukaan B:n kanssa työskentelyssä on pyritty samoihin pelisääntöihin kuin muiden asiakkaiden kanssa. Häntä on ohjattu asioimaan omien sosiaalityöntekijöiden kanssa. Hänen asioidensa hoitaminen monilla eri tahoilla Espoossa ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Liian moni taho oli käynyt keskustelua B:n kanssa hänen asioistaan, jolloin ei ole voitu välttyä väärinkäsityksiltä.

Vastaajan mukaan sosiaalityöntekijät eivät ole toimineet tarkoitushakuisesti asettaen B epäsuotuisaan asemaan. B:n kokemukset työkestä kohtelusta ovat syntyneet osin sen seurauksena, että tapaamisille ja puhelinasioinnille on jouduttu asettamaan aikarajoja ja rajaamaan myös keskustelua tiukasti kulloinkin esillä olevaan asiaan. Joskus työntekijä on sulkenut puhelimen onnistumatta lopettamaan pitkää puhelua. Näissä tilanteissa B on esittänyt tyytymättömyytensä kokemaansa kohteluun. Neuvotteluihin varattu aika oli usein ylitetty.

Vastaajan mukaan B:tä ei ole kohdeltu syrjivästi tai asenteellisesti hänen maahanmuuttajataustansa, aktiivisen toimintansa tai muun syyn vuoksi Espoon sosiaaliviranomaisten taholta.

Vähemmistövaltuutetun vastaselitys:

Hakija katsoi esittäneensä yksilöityjä selvitystä, joka perustuu asiakirjoihin ja eri tilanteissa läsnä olleiden tukihenkilöiden lausuntoihin.

Hakija katsoi, että sosiaali- ja terveystoimi kiistää vastauksessaan, että syrjintää olisi tapahtunut, mutta ei kumoakaan eikä edes pyri kumoamaan valtuutetun esittämää näyttöä syrjintäoletaman syntymisestä viranomaistoiminnassa.

Hakijan mukaan Espoon sosiaali- ja terveystoimen vastaus perustui väittämään siitä, että syrjintää ei olisi tapahtunut. Lisäksi vastaajan vastauksessa tuodaan esille lasten etu, B:n epäluuloisuus ja hankaluus asiakkaana sekä se, että sosiaalityöntekijät eivät ole toimineet tarkoitushakuisesti.

Hakijan mukaan viranomaistoiminnalle on annettu sosiaali- ja terveystoimen vastauksessa hyväksyttävältä kuulostava peruste: lasten etu. Käytännössä viranomaisten toimenpiteet ovat kuitenkin hakijan mukaan olleet ylimitoitettuja, epäasianmukaisia ja Helsingin hovioikeuden huoltajuuspäätöksen 8.6.2005 vastaisia. Lasten etu ei ole toteutunut, vaan lapset on sosiaaliviranomaisten toimin eristetty isästään.

Hakijan mukaan sosiaali- ja terveystoimen vastaus pyrki myös syyllistämään syrjinnän kohteen. Vastauksessa kuvataan B:n ”totaalista epäluottamusta ” ja ”hyvin negatiivista asennetta sosiaalitoimen työskentelyyn”. B:n epäluottamus ja negatiivinen suhtautuminen ovat kuitenkin olleet täysin aiheellisia. B:n väitetyllä epäluottamuksella ei voi myöskään perustella Espoon sosiaalitoimen omaa menettelyä. Hallintotoimen tulee toimia yhdenvertaisesti riippumatta kunkin työntekijän anti- tai sympatiasta asiakasta kohtaan.

Hakijan mukaan tapauksen lähtökohtana on lasten äidin vuonna 2002 esittämä väite B:n väkivaltaisuudesta. Hakijan mukaan väitettä ei ole millään tavalla selvitetty tai todennettu, vaan B:n pyytäessä sosiaalitoimen apua hänet ohjattiin - häntä edes tapaamatta - Lyömätön Linja ry:hyn. Sosiaalitoimi asettui hakijan mukaan lasten huoltajuus- ja tapaamiskiistoissa yksipuolisesti lasten äidin tueksi eikä muuttanut omaksumaansa linjaa lääninhallituksen lukuisien moitteiden (päätös 21.1.2005), vähemmistövaltuutetun lausunnon (23.2.2005) eikä hovioikeuden huoltajuuspäätöksen (8.6.2005) jälkeenkään.

Hakijan mukaan sosiaali- ja terveystoimen vastauksessa todetaan, että sosiaalityöntekijät eivät ole toimineet tarkoitushakuisesti. Yhdenvertaisuuslaissa kielletyn syrjinnän ei kuitenkaan tarvitse olla tahallista tai edes tuottamuksellista. Myös tahaton ja tiedostamaton syrjintä ovat yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää. Sosiaalityöntekijöillä on ollut lisäksi useita mahdollisuuksia oikaista toimintaansa, esimerkiksi vähemmistövaltuutetun lausunto (23.2.2005) keskittyi nimenomaan tarkastelemaan toiminnan syrjivää luonnetta.

Päätöksen perustelut:

Hakija on esittänyt, että Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimien toiminta B:tä kohtaan on ollut asenteellista, puolueellista ja syrjivää ja että B on näin joutunut

epäsuotuisan kohtelun kohteeksi. B on hakijan mukaan tullut sosiaaliviranomaisten keskuudessa leimatuksi.

Hakijan mukaan syynä sosiaaliviranomaisten menettelyyn on ollut B:n kulttuuritausta, kieli ja B:hen aiheutta kohdistuneet väkivaltaepäilyt. Hakija on esittänyt, että sosiaaliviranomaisten toimien B:n lapset on eristetty isästään käräjäoikeuden ja hovioikeuden päätösten vastaisesti ja että B:tä ei ole kuultu ennen viranomaistoimenpiteitä.

Vastaaja on todennut, että Espoon sosiaali- ja terveystoimi ei ole syrjinyt B:tä hänen kulttuuritaustansa vuoksi ja näkemysristiriita on syntynyt sen vuoksi, että sosiaaliviranomaiset ovat pitäneet lasten edun huomioimista ensisijaisena.

Vastaajan mukaan sosiaaliviranomaisen toimenpiteet on tehty B:n lasten edun näkökulmasta eikä niitä voi pitää B:hen nähden epäasiallisina ja suhteettomina.

Vastaaja on muun ohessa vedonnut siihen, että B on asiakkuutensa alusta lähtien on ollut asiakkaana hankala. Lisäksi B on toimittanut runsaasti eri puolille sosiaalitoimen organisaatiota materiaalia ja ottanut myös paljon yhteyksiä eri sosiaali- ja terveystoimen henkilöihin.

Vastaajan mukaan B:n ja viranomaisten tapaamisiin on pyritty järjestämään ranskan kielinen tulkki, mutta kaikissa tapaamisissa tulkkia ei vastaajan mukaan ole ollut.

Vastaaja on katsonut, että B:n kanssa työskentelyssä on pyritty samoihin pelisääntöihin kuin muiden asiakkaiden kanssa.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan etnisen alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään, kun kysymys on sosiaali- ja terveystoimista. Laissa säädetyn syrjintäkiellon mukaisesti ketään ei saa syrjiä etnisen tai kansallisen alkuperän perusteella. Välittömänä syrjintänä pidetään sitä, että jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta kohdellaan tai jotakuta on kohdeltu tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain syrjintäkieltoa voi rikkoa niin aktiivinen toiminta kuin toimimatta jättäminenkin. Yhdenvertaisuuslain noudattamista voidaan vaatia kaikilta, jotka joko ovat osallistuneet syrjivään päätöksentekoon tai joiden olisi syrjinnästä tiedon saatuaan tullut ryhtyä toimenpiteisiin lainvastaisen asiantilan korjaamiseksi.

Yhdenvertaisuuslain 4 § 1 momentin mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Yhdenvertaisuuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan (sivu 48) yhdenvertaisuuden edistämismääräyksellä tarkoitetaan sitä, että viranomaisten tulee omassa toiminnassaan ottaa lain tarkoitus huomioon esimerkiksi suunnittelussa, voimavarojen kohdentamisessa, valvonnassa, työkäytäntöjä kehitettäessä

sekä soveltamisohjeita laadittaessa ja uudistettaessa. Tavoitteellisuudella ja suunnitelmallisuudella tarkoitetaan sitä, että lain tarkoituksen edistämisen tulee olla johdonmukaista ja pitkäjänteistä.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

B:n tekemään kanteluun Etelä- Suomen lääninhallitus on 21.1.2005 antamassaan päätöksessä ilmaissut käsityksensä siitä, että B:n lasten kiireellisten huostaanottojen perusteet ovat olleet hyvin kiistanalaiset. Lääninhallituksen mukaan oli jäänyt näyttämättä, että B:n lapsia olisi uhannut sellainen vakava ja välitön vaara, jonka vuoksi lapset olisivat olleet kiireellisen huostaanoton tai sen jatkamisen tarpeessa. Lääninhallitus katsoi, ettei Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan aluejaosto ole toiminut hallintolain mukaisesti jättäessään B:n lasten kiireellisten huostaanottopäätösten kumoamista koskevan päätöksensä perustelematta.

Lääninhallitus on myös kiinnittänyt huomiota B:n oikeuteen tulla kuulluksi ennen päätöstä huostaanotosta sekä viranomaisen tulkkauksellisuuteen.

Syrjintälautakunta toteaa, että Espoon kaupungin vastauksessa ei ole otettu kantaa hovioikeuden ja lääninhallituksen ratkaisuihin, joissa tapahtumat on konkretisoitu.

Syrjintälautakunta toteaa, että sittemmin paikkansa pitämättömiksi osoitetut väitteet B:n harjoittamasta perheväkivallasta eivät ole muuttaneet Espoon sosiaaliviranomaisten B:n etniseen ja kulttuuritaustaan perustuvaa asennoitumista. Tätä suhtautumista viranomaiset eivät ole muuttaneet edes Helsingin hovioikeuden 8.6.2005 antaman ratkaisun jälkeen, jossa B:n väitetty väkivaltaisuus on hovioikeuden mukaan ollut ilmeisen perätön väite.

Hakemuksessa on esitetty, että B:n kulttuurista taustaa ei ole ymmärretty tai sitä ei ole haluttu ymmärtää. Esimerkiksi muslimitaustasta johtuvia kasvatustapoja on hakijan mukaan käännetty eri tilanteissa B:tä vastaan kun viranomaiset ovat pyrkineet perustelemaan näkemystään B:n harjoittamasta väkivallasta ja manipuloinnista. Vastaaja

on tähän hakijan väitteeseen todennut, ettei edellä mainitun voida sanoa perustuvan ymmärtämättömyyteen, koska hakijan tarkoittamia keinoja ei voida pitää asianmukaisina eikä hyväksyttävinä kasvatusmetodeina.

Syrjintälautakunta katsoo, että Espoon sosiaali- ja terveystoimi ei ole esittänyt yhdenvertaisuuslaissa säädetyn jaetun todistustaakan mukaisesti omaa näyttöään siitä, ettei syrjintäkieltoa olisi rikottu niissä konkreettisissa tilanteissa, jotka vähemmistövaltuutettu hakemuksessaan on esittänyt syrjintäolettan tueksi.

Syrjintälautakunta katsoo näytetyksi, että Espoon sosiaali- ja terveystoimen toiminta on ollut hakijan väittämin tavoin B:tä kohtaan asenteellista ja syrjivää.

Päätös:

Syrjintälautakunta kieltää Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimea syrjimästä B:tä hänen etnisen taustansa perusteella.

Lainkohdat:

Yhdenvertaisuuslaki 2 §:n 2 momentin 1) kohta, 4 §:n 1 momentti, 6 §, 13 §:n 1 momentin 2) kohta, 17 §, Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) 4 §